

جستاری چند در فرهنگ ایران

مهر داد بهار

سرشناسه: بهار، مهرداد، ۱۳۷۳-۱۳۰۸.
 عنوان و نام پدیدآور: جستاری چند در فرهنگ ایران / مهرداد بهار؛
 مشخصات نشر: تهران: آگاه، ۱۳۹۷.
 مشخصات ظاهری: ۴۲۰ ص.
 شابک: 978-964-416-408-8
 وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا
 یادداشت: کتاب حاضر نخستین بار تحت عنوان «جستاری چند در فرهنگ ایران» منتشر شده است.
 موضوع: فرهنگ ایرانی
 موضوع: Culture, Iranian
 موضوع: اساطیر ایرانی
 موضوع: Mythology, Iranian
 شناسه افزوده: اسماعیل پور، ابوالقاسم، ۱۳۳۳- ویراستار
 شناسه افزوده: Esmailpour, Abolghasem
 رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۷ ج ۵ ب ۹ / DSR۶۳
 رده‌بندی دیویی: ۹۵۵/۰۰۴۴
 شماره کتابشناسی ملی: ۳۱۶۸۳۵۲

مهرداد بهار

جستاری چند در فرهنگ ایران

ویراستار: دکتر ابوالقاسم اسماعیل پور

نقاشی روی جلد: ایدین آداش

چاپ یکم زمستان ۱۳۹۷، آماده‌سازی و نشر: بهار، مهرداد: دفتر نشر آگاه

(آماده‌سازی و صفحه‌آرایی: سمیه حسینی، ناظر: سحر جعفری بخشی)

طراح جلد: محمود رضا لطیفی

لیتوگرافی: طاووس رایانه، چاپ: منصور، صحافی: دیا

شمارگان: ۵۵۰ نسخه

همه‌ی حقوق چاپ و نشر این کتاب محفوظ است

انتشارات آگاه

خیابان انقلاب، بین اردیبهشت و ۱۲ فروردین، شماره‌ی ۱۳۴۰

تلفن: ۶۶۴۶۷۳۲۳، فکس: ۶۶۴۶۰۹۳۲

فروش اینترنتی: www.agahbookshop.com

قیمت: ۶۰,۰۰۰ تومان

فهرست

۷	پیش‌گفتا
۹	دربارهٔ اساطیر ایران
۷۳	کنگ‌دژ و سیاوش‌گر
۷۹	سخنی چند دربارهٔ شاه‌نامه
۱۳۹	شاهنامه، از اسطوره تا حدیث
۱۵۹	عمر کارکردهای شاهنامه به سراسر ادب
۱۸۱	ورزش باستانی ایران و ریشه‌های تاریخی آن
۲۰۷	ریشه‌های نخستین
۲۲۷	اسطوره: بیان فلسفی با استدلال تمثیلی
۲۴۹	نوروز، زمان مقدس
۲۵۹	نوروز جشنی آریایی نیست
۲۶۷	دربارهٔ جشن سده
۲۷۷	دیدگاه‌های تازه دربارهٔ مزدک
۳۲۱	زندیق
۳۲۵	شعری چند به گویش همدانی از باباطاهر
۳۴۱	زندگی محمدتقی بهار
۳۹۱	دربارهٔ قیام ژاندارمری خراسان به رهبری کلنل محمدتقی خان پسیان

پیش‌گفتار

کتابی که در دست دارید، گزیده مقالات و گفت‌ووشنودهایی دربارهٔ فرهنگ، تاریخ و زبان ایران است. اعصار باستانی است که در طی سی سال فراهم آمده و منتشر شده است. البته هرگز مدعی آن نیستم که از همهٔ مطالب آن می‌توان دفاع کرد و با برآنم که این کتاب در تمامیت خود، دیدی مشخص را دنبال می‌کند. این کتاب اجتماعی-تاریخی است که در جست‌وجوی حقیقت ملموس و منطقی است و بر اساس بررسی عینی و نه ذهنی، به پدیده‌های اجتماعی-تاریخی می‌نگرد. البته این به معنای طرد هر نظر دیگر نیست. شخص باید بتواند ازادانه همهٔ مکاتب فکری را بشناسد و از میان چنین مطالعهٔ وسیعی، راه خویش را در بررسی مسایل برگزیند. در چنین نحوهٔ اندیشه‌ای که نگارنده گزیده است، هیچ واقعه‌ای به خودی خود رخ نمی‌دهد. علل وقوع حوادث اجتماعی-تاریخی فردی نیست و نیاز به زمینه‌های مساعد اجتماعی-تاریخی دارد، شرایط جغرافیایی و روانی انسان‌ها در روی دادن حوادث مؤثر است.

نکته اینجاست که نه هرکه مدعی برداشتی عینی است، در واقع به درستی گام بر می‌دارد و نه هرکه در عینی دیدن تاریخ دچار تعصب گردد، راه راست می‌پیماید. این نظر که همهٔ اقوام در اعصار کهن راه مادر سالاری را پیموده‌اند و این که همهٔ جوامع بشری عصر بردگی را طی

کرده‌اند، هرچند برداشتی عینی به نظر می‌آمد، اما به کلی با حقیقت بیگانه است و گویندگان آنها حتی تعریفی درست از مدارسالاری و بردگی در دست ندارند، یا چنان تعریفی محدود و اروپایی از مدارسالاری و بردگی ارائه می‌دهند که با حقیقت تاریخ جوامع دیگر قاره‌های زمین هماهنگ نیست. مطالبی که در این کتاب آمده، توجه به این نکته دارد که از هر گونه تعصبی به دور باشد، ولی واقعاً ممکن است نگارنده قادر نبوده باشد که همه حقیقت را ببیند. کاملاً ممکن است نکته‌های چندی از دید او به دور مانده باشد.

به هر حال، مباحثی در این کتاب مطرح است که قابل خواندن و اندیشیدن است. علل سقوط اشکانیان، تعارض تجارت و برزیگری در ایران عصر اشکانی، بررسی آیین زورخانه و ارتباط آن با عیاری و آنچه درباره تحول اسلامیه به تعماسه در ایران مطرح است، نکاتی تازه است که به اندیشیدن می‌برد. بررسی دیگری که بنا بر آن، فرهنگ ایران زیر تأثیر فرهنگ بین‌النهرینی است، هرچند مورد توجه استادان غربی بوده، اما به اثری مستقل در این باره پرداخته‌اند؛ بنابراین گردآوری همه مطالب ایشان در یک اثر امری تازه است.

این کتاب هنگامی فراهم آمد که نگارنده سخت بیمار بود و اگر محبت دوستان عزیز می‌چون بانو دکتر تنابون، مژدپور و آقای دکتر ابوالقاسم اسماعیل‌پور نمی‌بود، هرگز به طبع رسیده نمی‌رسید؛ از محبت این دوستان صمیمانه متشکرم و دریغ می‌خورم که هرگز قادر به جبران زحماتشان نخواهم بود.

دریغ که بیماری یاری نمی‌دهد که دیباچه‌ای جامع بنویسم و مقالات را یک به یک بر رسم، و این امری است که پیوسته نظر داشته‌ام و اکنون که کتاب به چاپ می‌رسد، بیماری تمرکز فکری‌ام را چنان آشفته است که قادر به کاری جدی‌تر نیستم.

مهرداد بهار

تهران، ۲۱ مهرگان ۱۳۷۳